

259488

Cum s'ar putea înfăptuí o Românie nouă și fericită

*Părerí, îndemnuri și îndrumări politice, scrise
pe seama plugarilor*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

de

Dr. SEBASTIAN BORNEMISA

*Directorul gazetei „Lumea și Țara“, fost deputat și fost primar
al Clujului*

1932

Editura gazetei „Lumea și Țara“ Cluj, Strada Regina Maria No. 35

634889

Cum s'ar putea înfăptui o Românie nouă și fericită

*Părerii, îndemnuri și îndrumări politice, scrise
pe seama plugarilor*

de

Dr. SEBASTIAN BORNEMISA

*Directorul gazetei „Lumea și Țara”, fost deputat și fost primar
al Clujului*

BIBL. UNIV. CLUJ

2757 17. XII. 1932

EXEMPLAR LEGAL

1932

Ediția gazetei „Lumea și Țara” Cluj, Strada Reșina Maria No. 35

BCU Cluj-Napoca

RBCFG201502598

D-1 OCTAVIAN GOGA

cel mai valoros român ardelen din veacul nostru și reprezentantul cel mai autentic al naționalismului integral și al agrarianismului național, căruia îi închin această carte, cu rugămintea stăruitoare de-a fi cea seamă de păreri talmăcite în ea, în desfășurarea acțiunii sale politice.

AUTORUL

PARTEA I.

Considerațiuni generale

1.

Trebuința unei primeniri politice

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Anii scurși dela unire încoaci ne-au făcut cea mai deplină dovadă, că partidele politice românești de astăzi, nu stăpânesc pe deplin întâmplările politice hotărâtoare pentru viitorul neamului.

Două sunt, după părerea noastră, cele mai de seamă neajunsuri, care fac, ca guvernările ce se perindează într'un mers destul de grăbit, să nu înfăptuiască aproape nimic, din ceea ce așteaptă dela ele țara.

E înainte de toate,

lipsa de înțelegere pentru duhul vremurilor,
pe care le trăim și cari cer deslegări temeinice, radicale, — și în al doilea rând

hotărârea fanatică de-a duce la îndeplinire programele mărturisite în opoziție.

Ajunse la guvern, partidele noastre vechi, părăsesc rând pe rând părerile lor arătate în fața alegătorilor și astfel, de cele mai multe ori, ele guvernează cu totul după alte vederi,

care n-au fost niciodată ale lor și pe cari adese ori chiar le-au combătut.

Astfel, starea generală a statului s'a înrăutățit an de an, iar plugarii, despre care se zice de-atâtea ori și pe drept cuvânt, că sunt talpa țării, — au ajuns atât de nenorociți și atât de desnădăjduiți, încât nu se mai încred în nimeni, în afară de bunul Dumnezeu.

Invățătura, pe care trebuie din împrejurările acestea s'o tragem, este, că

partidele politice, care ne-au guvernat până acum, nu și-au știut îndeplini marile îndatoriri, pe care le-a pus pe umerii lor națiunea. Cărmuirele lor au lăsat astfel an de an în țară tot mai mare sărăcie, tot mai mare desnădejde, sguduind din temelie ei autoritatea de stat și sămănând neîncrederea cea mai cumplită în conducători.

Dacă, însă, partidele, care ne-au guvernat în anii scurși până astăzi dela înfăptuirea României Mari, s'au dovedit neputincioase pentru învingerea greutăților economice, sociale și financiare întâmpinate, — aceasta nu însemnează, că greutățile ivite ar fi de neînviș, ci numai atât, că cei puși până acum să le vindece, au fost oameni neîndestulător înzestrați cu însușiri spre a corespunde așteptărilor și nădejzilor, pe care le-a pus în ei țara.

Ceea ce nu s'a făcut însă eri și ceea ce nu se face astăzi, se va putea cu siguranță face mâine sau poimâine.

De aceea, oamenii, iubitori de pământul acesta, pe care trăim, nu trebuie să-și piardă niciodată nădejdea în viitorul țării, ci să nădăjduiască mereu, că odată și odată binele tot va veni!

Pentru binele acesta, astăzi încă necunoscut, suntem datori însă cu toții să dăm cea mai aprigă și neîntreruptă luptă.

Votul universal, pentru a-și îndeplini rostul și chemarea istorică hotărâtă pe care o are, trebuie să înlăture din viața obștească a țării pe toți aceia, care nu s'au curățit în focul mistuitor de păcate al întâmplărilor petrecute dela 1914 încoaci și pe toți, cari nu pot să înțeleagă adevărul adevărat, că,

până când cele 14 milioane de plugari din această țară nu vor avea cuvânt hotărâtor în parlament, — până atunci problema de viață a neamului nostru nu va putea fi rezolvită, căci de roadele bine-făcătoare ale statului național se vor bucura, ca și înainte de războiu, numai clasele conducătoare, adică acei oameni, cari prin naștere sau cultura lor dețin puterea de stat și uriașele rezervoare de bogățiile ale țării.

Parlamentele de până acum ne-au făcut mereu dovadă, că aproape toți deputații și senatorii tuturor partidelor politice au fost recrutați numai din rândurile acestei clase conducătoare. Natural, că acești parlamentari, — aleși totuși prin voturile plugarilor, — au reprezentat în sfatul țării înainte de toate numai interesele tagmelor din care au făcut ei parte !

Aproape toate legile votate dela unire și până astăzi, poartă astfel pecetea ocrotitoare numai a burgheziei, iar ceea ce li s'a dat plugarilor, n-au fost decât fărâmele de pe masa bogatului din biblie, aruncate cerșitorului Lazăr.

In fața acestor stări de lucruri și fapte dovedite, noi credem, că plugarii și cărturarii coborâtori din trupina satului, nu mai au dreptul să aștepte cu mâinile în sân, ca mântuirea și ușurarea țării să vie numai dela reprezentanții claselor conducătoare, ci au datoria să se pună pe lucru și soarta țării s'o iee ei înșiși în mâini, încercând s'o îndrepte prin infaptuiri temeinice, radicale, tăind relele dela rădăcină și construind o viață politică și parlamentară pe temelii cu desăvârșire nouă !

În paginile ce urmează arătăm ce credem noi că trebuie să preocupe pe cei ce fac politică și cari ar trebui să fie punctele de căpetenie ale unui

program politic radical țărănesc sau agrarian, care singur va putea feri de prăbușire neamul românesc și face din România Mare o Românie nouă și fericită!

* * *

Plugarii și cărturarii satelor, în mâinile cărora va ajunge această carte și cari cetînd-o se vor convinge de adevărul spuselor noastre, — să se facă apostolii crezului pe care-l mărturisim noi și să-l răspândească fără încetare printre toți prietenii și cunoștii lor, organizându-se în gărzi luptătoare, pentru binele neamului, așa după cum arătăm la urmă, căci și biruințele politice, ca și cele din războaie, numai cu ajutorul tuturor și prin luptă neîntreruptă se pot câștiga!

2.

Ce este politica, omul politic, programul și partidul.

Iată o întrebare, la care este nespus de ușor și totuși foarte greu de dat un răspuns, așa cum ar trebui.

Ținînd seamă de plugarii, pe seama cărora se scrie cele ce urmează, nu credem nîmerit a face o descriere științifică a politicei și nici a programului politic. Analiza științifică a acestor două probleme ar întuneca numai mințile limpezi, dar simpliste dela țară și astfel scopul pentru care ne hotărîm să scriem cele ce urmează, nu ar fi nici de cum atins.

Vom face deci o expunere poporală a politicei și a programului politic, așa, dupăcum socotim noi, că vom putea fi mai cu ușurință înțeleși de toată lumea.

Politică, în înțelesul adevărat al cuvântului, însemnează organizarea statului în toate ramurile sale. Om politic prin urmare este acela, care se preocupă, se gândește, cum să organizeze cutare sau cutare lature a vieții publice, ca ea să corespundă mai bine intereselor obștești.

Rezultă de-aici, că un om care face politică, trebuie să cunoască în cea mai deplină măsură organizația statului, neajunsurile de care suferă această organizație, felul cum lucrează funcționarii, urmările, pe care le au sau le-ar putea avea asupra vieții economice și financiare feluritele legi prin aplicare, și așa mai departe.

Un om oarecare, care nu cunoaște toate acestea, nu se poate numi om politic, oricât de cuminte ar fi el, și oricâte strălucite cunoștințe ar avea pe alt tărâm, decât cel al vieții publice.

Dar, a fi om politic, nu însemnează numai atât, cât am spus mai sus, adică numai a cunoaște în toate amănunțele ei viața și organizația de stat. Aceasta o cunosc doar și mii de alți oameni, funcționarii de pildă, cari nu se pot totuș socoti că ar fi oameni politici.

Omul politic pe lângă aceea, că cunoaște problemele vieții publice și organizarea statului, mai dă și îndrumări în ceea ce privește îndreptarea relelor de care suferă țara, dă, ori de câte ori e lipsă, deslegări, soluții în chestiunile puse în dezbateră, dă program de cârmuire, pentru a putea îndruma viața statului pe căi mai norocoase, decât alții au făcut-o.

Urmează de-aici, că fiecare om politic trebuie să aibă și un program, care poate fi, ori al lui propriu, ori făcut de alții și primit de el.

Acei oameni politici, care primesc acelaș program și cari luptă pentru înfăptuirea lui, constituie în viața politică a țării un organism, ce se numește partid.

3.

Când este bun un program politic ?

Programul politic este mănunchiul de planuri și de credinți, după care un partid vrea să cârmuiască țara, pentruca ea să meargă bine.

Un program poate să fie bun, sau poate să fie rău, dupăcum el e făcut să ocrotească în măsură mai largă sau mai restrânsă interesele obștești.

Cu cât programul politic al unui partid îmbrățișează interese mai largi și e mai ferit de interese particulare, cu atâta e mai bun. Cu condiția bine înțeles, ca el să fie alcătuit de oameni cu judecată, de oameni care să nu aibă în vedere alte interese, decât pe cele obștești.

Partidele cu preocupări numai pentru ocrotirea unei restrânse părți din locuitorii țării, nu pot avea programe bune și mai ales de lungă durată. Astfel chiar dacă unele din aceste partide ar ajunge să-și înlătuiască programele, înlăptuirile lor vor fi în scurtă vreme nimicite sau schimbate de alții, care vor veni pe urmele lor la cârmă.

Că e bun însă sau rău un program oarecare, aceasta pe deplin se dovedește numai dupăce el a fost înlăptuit.

Dorința cea mai vie a fiecărui partid este astfel, ca el să poată cât mai curând ajunge la cârma țării, spre a-și putea înlăptui măcar în parte ceea ce mărturisește în programul său politic.

4.

Cum se înțelege politica la noi în țară

Cele ce am spus mai înainte despre politică, despre oamenii politici, despre programe și despre partid, — sunt în cea mai mare parte așa cum le-am arătat noi numai în teorie, în închipuire, însă, nu și în practică, în viață.

Noi am arătat politica, și mai cu seamă pe omul politic, așa cum ar trebui el să fie. De fapt, la noi în țară, subț politică cei mai mulți înțeleg cu totul altceva, decât ar trebui.

A face politică, la noi însemnează a căuta pricopsire, o slujbuliță sau o mică afacere, un prilej de trai mai ușor sau, în cazul cel mai rău, o mică tistie.

Așa zișii oameni politici în țara noastră se preocupă de programe numai în pragul alegerilor, sau când printr'o întâmplare oarecare ajung la cârma țării.

Urmarea o vedem cu toții atunci, când în parlamentele partidelor noastre se votează cu duiumul legi, care aduc de cele mai multe ori numai nenorociri, pentrucă n-au fost mai dinainte cercetate și pentrucă în temeliiile lor nu este clădit un gând curat, o dorință ferbinte de-a face bine unei părți cât mai mare din locuitorii țării.

Astfel s'a întâmplat, că și cele mai populare partide au dat guvernări slabe și că după un an-doi de cârmuire, lumea abia a apucat să scape de ele, ca de ciumă.

5.

Să facem politică adevărată!

După cum socoteala cea de acasă nu se prea potrivește nici odată cu cea din târg, tot așa este și cu politica.

Dacă un partid oarecare nu are oameni cinstiți, oameni pregătiți pentru cârmuire, și programe în toate amănuntele cercetate, atunci partidul acesta nu poate face mare ispravă.

Ceea ce fac în cea mai mare parte alor toate partidele noastre, — nu este politică adevărată și de aceea suferă țara atâtea nenorociri și zguduiri.

E vremea însă, ca poporul nostru să se desmetেকেască odată și el din ameteala, în care-l țin partidele cele multe și să vadă limpede lucrurile.

Articolele acestea cu scopul acesta se scriu, ca și plugarii noștri să-și dea seama, că partidele politice de azi își fac jocurile cam pe spinarea lui și că e vremea să știe fiecare plugar ce trebuie să ceară dela cei ce merg pe sate la cerșit de voturi.

În rândurile ce urmează noi vom arăta în trăsături mari ce fel de legi nouă trebuie să se facă, cum trebuie să fie schimbate altele vechi și cum ar fi bine să funcționeze unele instituții ale statului, ca țara să se poată urni din mlaștina, în care zace astăzi.

Ceea ce vom spune noi, astfel, aci, vor fi credințele noastre politice, este programul nou, al vremurilor de astăzi, **programul radical țărănesc sau agrarian** pentru înfăptuirea căruia vom lupta din toate puterile noastre, în orice împrejurare!

PARTEA II.

Care ar trebui să fie punctele de căpetenie ale unui program politic radical țărănesc sau agrarian

1.

Inmulțirea banilor prin o nouă stabilizare a leului

După războiul cel mare banii tuturor țărilor foste părtașe la războiu au suferit scăderi foarte mari. Scăderile acestea s'au datorat faptului, că în vremea războiului, precum și după războiu, multe țări au tipărit cu nemiluită bani de hârtie, fără de-a ținea seamă de aurul ce-l aveau ca acoperire în coașele de fer ale băncilor lor naționale. La început lumea a fost bucuroasă de bănetul cel mult, fiindcă pe măsură ce scădea prețul banilor, creștea prețul la tot ce avea omul. Perechea de boi buni ajunsese astfel la 40—50 de mii de lei, iar iugărul de pământ mai bunicețel chiar și în Ardeal se vindea cu 30—40 de mii. În Banat el ajunsese până la 100—140 de mii. În urma acestei împrejurări plugarii s'au scăpat cât ai bate din palme de toate datoriile lor dinainte de războiu.

Starea aceasta de lucruri însă n-a ținut mult. Guvernele din toate țările au băgat încurând de seamă, că viața

economică și financiară nu poate prinde coaje, dacă prețul banilor se schimbă dela o zi la alta. Astfel a luat naștere gândul, ca prețul la bani să fie stabilizat, făcut adecă statornic, ca el să nu se mai schimbe dela o zi la alta.

Stabilizarea au făcut-o toate țările, fiecare potrivit cu aurul ce-l avea și cu felul cum se legaseră prețurile după războiu.

La noi, prin 1925—1927 prețul leului juca între 1 franc 40 și 2 franci 60 elvețieni suta de lei. Potrivit acestui preț vagonul de grâu se vindea cu 80—100 de mii, o pereche de boi cu 30—40 de mii, o vacă cu 10—12 mii, și așa mai departe. Oamenii harnici și râvnitori de pe sate văzând ce prețuri bune are iosagul, — au început atunci să-și cumpere pământuri și să-și facă gospodării nouă, luând bani cu împrumut de pe la bănci.

Lumea aceasta dalbă însă n'a ținut mult. În toamna anului 1928 venind la cârma țării partidul național-țărănesc, guvernul prezidat de d-l Iuliu Maniu ascultând de sfaturile bancherilor streini, a dat de odată sfoară în țară, că stabilizează leul. Gândul stabilizării nu era el rău, dar rău a fost planul, după care s'a înfăptuit, căci guvernul a ținut la stabilizarea leului seamă numai de interesele bancherilor și ale oamenilor cu bani adunați pe fundul lăzilor, nu și de interesele plugarilor, cari se băgaseră datori pela toate băncile, ca să-și cumpere pământuri, vite și să-și clădească case nouă.

Leul nostru în loc să se fi stabilizat astfel potrivit intereselor plugarilor, la 1 franc 60 sau cel mult la vreo 2 franci elvețieni, suta de lei, — s'a stabilizat la 3 franci și 12 centime.

În momentul, când s'a făcut astfel stabilizarea, plugarii noștri au fost sărăciți și jăcmăniți de jumătate din avutul lor.

Aceasta era cea dintâi răsplată pe care le-o dădea plugarilor din Ardeal și Banat partidul național-țărănesc,

pentru aducerea căruia la cârma țării acești buni plugari erau cât pe-acți să facă revoluție la 6 Mai 1928 în adunarea dela Alba Iulia!

Ce-a urmat după aceasta, se cunoaște. Prețul rodului pământului și a iosagului plugarului la scăzut cu iușeala fulgerului. Plugarii sărăcind, au rămas cu datoriile după cap, iar bancherii și câțiva milionari proaspeți din partidul național-țărănesc s'au îmbogățit și mai mult și și-au trimis milioanele dincolo de graniță, pela băncile din Elveția.

Subt guvernarea d-lui Iorga lipsa de bani ajunge astfel atât de mare, încât niciun plugar aproape nu-și mai poate plăti datoriile. Astfel se naște legea conversiunii, care, ce-i drept, scade datoriile pe jumătate, dar în aceeași vreme nimicește creditul și bagă pe plugari într'o nouă iobăgie, căci pământul lui ajunge împovărat pe 30 de ani.

Conversiunea însă nu însemnează de loc o ieșire din nenorocire, mai ales rău cum a fost ea făcută. Dacă omului nu jumătate, ci nouă din zece părți i s'ar fi șters, el nici atunci nu ar mai putea plăti, dacă nu are bani.

Lipsa aceasta mare de bani ca să se lecușiască, trebuie să se facă o stabilizare nouă, potrivită cu interesele plugarilor și nu cu cele ale bancherilor, pentruca scăzând prețul leului, în măsura aceea să se poată înmulți banii și să crească prețul la iosag.

Noi vrem, prin urmare, o înmulțire sau inflație a banilor, făcută cu chibzuială și după toate rânduielile științei financiare și nu o inflație prostească, cum o făgăduiesc unii oameni politici, care spun pe-toate cărările și pe toate satele, că vor înmulți banii atât de mult, încât o găină să se vândă cu zece mii de lei, ba și cu un milion!

Să ferească Dumnezeu țara românească ca ea să ajungă până aici, căci aceasta ar fi o nenorocire și mai mare, decât este cea de azi, când lipsa de bani e atât de grozavă!

Scăderea prețurilor dela mărfurile de prin prăvălii la măsura prețurilor economice.

Cea mai mare pacoste pe capul bietului plugar român din țara noastră astăzi este scumpetea nespus de mare a tuturor mărfurilor, pe care trebuie să le cumpere din comerț. Am întâlnit oameni prin Cluj, care fușeseră siliți să dea pe patru cercuri mici de oțel, trebuincioase la mașina de îmblătît, 1500 de lei, pe un capăt de furtun de lipsă la mașina de stâns focul a comunei 1200 de lei, pentru o bucată de curea la un motor, lungă de vreo 5 metri, 2000 de lei, și așa mai departe. Orice lucru cumpără plugarul e scump foc. Pe cutia de chibrituri dă 3 lei, pe o pereche de bocanci 300, pe o pălărie câte 150—200 de lei. Toate aceste prețuri asemănate cu prețul pe care-l ia plugarul pe marfa sa, pe un ou, pe o litră de lapte, pe o majă de grâu, pe o vacă, pe doi boi, sunt inzecit și însutit mai scumpe.

Guvernele de până acum nu au făcut nimic pentru înlesnirea mărfurilor de prin prăvălii, fiindcă toate partidele politice, care au guvernat țara, — au sprijinit din toate puterile lor fabricele, dela cari au căpătat milioane, ca să poată face cu ele propagandă politică printre plugari. Astfel biata plugărimă de 12 ani geme în jugul cel mai neomenos al fabricelor, sprijinite de fruntașii politici, cari își aduc aminte de plugari numai în pragul alegerilor, dar îndată ce ajung la cârmă, uită de ei, ca și când n-ar fi pe lume.

Este datoria oricărui om politic cu vederi radicale, să lupte cu toată puterea împotriva exploatării neomenoase a plugarilor de către fabricile din țară, spre a le sili să-și vândă mărfurile pe prețuri potrivite cu prețul bucatelor, iar acele fabrici, care nu se vor supune, să fie închise, căci

nu este îngăduit, ca mărfurile la noi în țară să se vândă întreit și împătrit mai scump, decât în țări streine, ci dupăcum prețul grâului este aproape acelaș în toate țările din lume, tot așa și prețul mărfurilor trebuie să fie pe-o formă. Și în România, ca și în Germania, Franța, sau Italia. De ce, de pildă, cimentul să se vindă la noi în țară cu 30 de mii de lei vagonul, iar în Franța cu 7—8 mii?

Ca țară agricolă România are datoria în cel dintâi rând să ocrotească prețurile agricole și numai în măsura acestora pe cele ale fabricelor, căci altfel plugarii ajung la sapă de lemn, dupăcum au și ajuns în cei 12 ani dela unire în-coaci!

3.

Plata datoriilor străine.

Cele mai mari griji le pricinuieste astăzi statului nostru plata datoriilor contractate în streinătate. Prin aranjamentele financiare făcute de partidul național-tărănesc, aceste datorii trebuesc plătite cu cea mai mare precisiune, de fulgeră ori trăznește. Din trei în trei luni visteria statului se golește astfel cu desăvârșire și aproape toți banii ce se încasează în acest restimp din dări, ies din ascunzișele de fer ale Băncii Naționale și trec granița în buzunarele bancherilor streini.

Aproape 7 mii de milioane fac pe an ratele, pe care țara trebuie să le plătească străinătății, ceea ce însemnează cam 25 de milioane pe fiecare zi.

O sumă atât de uriașă, care face aproape a treia parte din întreg budgetul statului, — fiind retrasă tot la trei luni din circulație, stânjenește în chipul cel mai grozav întregă viața economică și financiară a țării. Din pricina acestor rate nu se mai pot plăti regulat slujbașii și pensionarii și tot din pricina lor vedem, că statul nu mai face aproape de loc lucrări publice. Drumurile se strică an

de an și nimenea nu le mai repară, un pod nou nu se mai construiește, o cazarmă, o judecătorie, o școală, nu se mai zidește.

Datoriile streine înghit toată vlaga țării, făcând nația românească să se vestejască și țara să se ducă spre prăpastie.

Pe drept cuvânt trebuie să preocupe astfel pe fiecare bun român gândul, cum s'ar putea să ne scăpăm țara de jugul acesta cumplit, pe care ni l-au pus după grumazi bancherii streini cu ajutorul guvernului național-țărănesc din 1928—1931.

Noi credem, că chestiunea datoriilor streine trebuie aranjată cu o lovitură dintre cele mai radicale. Ratele în bani trebuie făcute cât mai mici, sau chiar de tot șterse și datoria plătită cu bogății naturale, adică cu ceea ce are țara din prisos: cu petrol, lemne, sare, bucate și vite.

Trebuie anume să știe oricine, că streinii nu ne-au împrumutat la vremea sa nici ei bani gheață, ci ne-au dat pentru banii pe care ni-i cer astăzi înapoi, în cea mai mare parte mărfuri. Socotim astfel, că e cu cale, ca acum tot mărfuri să le dăm și noi și numai în măsura aceea bani, în care ne-au dat și ei.

În felul acesta, una dintre cele mai mari griji ale țării noastre s'ar spulbera. Căci plata în natură a datoriilor streine însemnează să rămână la noi în țară an de an vreo 7 miliarde de lei și acestea aici să se învârtască, iar nu să treacă granița.

Viața economică și mai cu seamă cea a plugariilor s'ar resimți grozav după aranjamentul acesta, căci statul având a cumpăra vite și bucate pentru a trimite în streinătate în contul datoriei, — prețul acestora s'ar ridica în chip mulțumitor și s'ar înviora toate târgurile.

Scumpindu-se vitele și grâul, s'ar scumpi după ele și celelalte produse agricole, precum și ziua de lucru, și

aşa ar simţi toată lumea o uşurare mare, iar cu prisosul de bani, ce ar rămânea în visteria ţării, s-ar putea face faţă la zi plăţilor slujbaşilor şi s'ar putea începe din nou lucrările obşteşti. Incetul cu incetul ar înceta astfel şi lipsa de lucru, aşa zisul şomaj, şi nu ar mai sta zeci de mii de oameni fără lucru, cu braţele încrucişate şi murtori de foame.

4.

Scăderea dărilor.

Conversiunea datorilor către stat şi comună

Vinovatul de căpetenie, că banii s'au rărit şi scumplit atât de mult şi că toate produsele agricole ale plugarilor au pierdut din preţ, este statul, adică mai precis spus, guvernele partidelor, care ne-au cărmuit până acuma.

E o datorie a statului prin urmare, ca tot el să vină şi să ajute pe plugari, ca să scape de greutăţile care îi apasă.

Cum ar putea statul numai decât sări în ajutorul plugarilor? Uşurându-le în cel dintâi rând greutăţile, pe care le-a pus chiar el pe umerii lor! Astfel dările trebuie să scadă numai decât scăzute în măsura aceea, în care au scăzut preţurile la pământ, la bucate şi la vite, iar restanţele vechi de dare, pe care oamenii nu le-au mai putut plăti, trebuie să se convertitească şi ele, întocmai aşa, după cum au fost convertite şi datorii către bănci.

Trecutul trebuie şters şi trasă dungă peste el, pentru ca naţia românească să poată începe o viaţă nouă, să poată propăşi în bine şi mulţumire şi să poată fi fericită pe pământul, pe care l-a apărat cu sângele său o mie de ani.

5.

Restabilirea creditului țărănesc.

Așa cum a fost făcută, legea conversiunii a adus pe capul țării și în cel dintâi rând pe capul plugarilor, o nenorocire dintre cele mai mari. Nenorocirea aceasta este: desființarea creditului bancar și particular. Aceasta însemnează, că astăzi nimeni sub nicio formă nu mai poate căpăta niciun împrumut. Urmarea bună a legii conversiunii, prin care datorile plugarilor au fost scăzute la jumătate, a fost astfel paralizată de urmarea cea rea, a desființării creditului, căci fără de credit nu-i viață economică și omul cel mai de plâns este acela, care nu mai are nicio omenie la semenii săi, sau la vreo bancă. Credem, că nu e de lipsă să aducem dovezi mai pipăibile, pentru a arăta temeinicia acestor spuse, căci fiecare om o știe din propria sa pățanie, ce însemnează a nu găsi năicăiri cu împrumut o mie sau două de lei, când te lovește vreo nenorocire și ai arzătoare trebuință de bani.

Este astfel de datorie fiecărui partid politic, pe care-l preocupă viitorul neamului și al țării, să aibă în programul său un punct pentru a reface creditul țărănesc, adică pentru a face cu putință, ca oamenii ajunși la strâmtoare să poată găsi iarăș bani cu împrumut. În aceasta privință noi avem următorul punct de vedere:

Creditul țărănesc trebuiește refăcut cu ajutorul statului. În scopul acesta statul va trebui să iee în fiecare an în budgetul său o sumă potrivită, să zicem de vreo 500 de milioane de lei, cu ajutorul căreia să întemeieze în fiecare județ câte-o așa zisă „Bancă agrară de stat”. Aceste bănci județene ar avea astfel an de an la îndemână vreo 7 milioane, pe care le-ar putea da agricultorilor cu împrumut pe lângă o dobândă de 2 până la 4 procente. Încetul cu încetul trebuințele de credit ale plugarilor ar fi astfel pe deplin împlinite, iar după vreo câțiva ani, când băncile agrare de stat județene ar avea capital suficient,

— ele ar prelua dela băncile particulare și datoriile convertite, scăpând astfel pe plugari din ghiarele cămătăriei și adunând la un loc toate datoriile plugarilor.

6.

Măsuri fiscale și de administrare a bunurilor statului.

Pentru imediata îmbunătățire a stărilor financiare mai mult de cât grele din țară, un program radical trebuie să preconizeze câteva măsuri nouă, despre care să se poată cu siguranță ști că vor avea un rezultat imediat dintre cele mai mântuitoare și care vor putea să îndrume apoi încetul cu încetul și viața economică spre o înflorire nouă.

Cea dintâiu măsură de ordin fiscal, care trebuie luată, este de a reduce cheltuielile țării, adică bugetul la suma cea mai mică cu putință. Pentru a se putea realiza fără prea mari zguduiri o uriașă reducere a bugetului regulat, preconizăm schimbarea legii administrative și o simplificare cât mai mare a întregului organism de stat. Astfel, între altele: reducerea județelor țării la cel mult 30, prin ceia ce s'ar face mari economii bugetare scăzându-se numărul deregătorilor județene de tot felul cu peste jumătate. În loc de 71 de prefecti, în loc de 71 administrații financiare, de 71 de prefecturi, de 71 de Companii de jandarmi, și așa mai de parte, înstituindu-se numai câte 30, însemnează a reduce într'o măsură uriaș de mare cheltuielile împreunate cu administrația țării. Se va face apoi un riguros control al muncii funcționarilor de stat, pentru ca prestațiunile lor să fie ridicate la nivelul acelor pe care le depun funcționarii particulari. Suntem siguri că în chipul acesta se va putea realiza din nou o uriașă sumă de cruțări și cheltuielile vor putea fi încă într'o simțitoare măsură scăzute. Nimeni nu va putea sub nici un cuvânt avea dela stat mai multe însărcinări de cât una singură și astfel nimeni nu va putea ridica de cât un singur salariu. Soț și

soție nu vor putea fi amândoi în serviciul statului.

Reducerea bugetului va trebui să atragă după sine și stabilirea din nou a bazei impozabile pentru fiecare cetățean. Se fixează la minimum 18 mii de lei câștigurile acelea după care nu este îngăduit să se iee nici un impozit. Cetățenii cu venituri mai mici de cât această sumă vor plăti, respective vor contribui la susținerea statului numai cu o așa zisă dare de cetățenie, care va fi fixată dela 50 până la 1000 de lei. Veniturile dela 18 mii de lei în sus vor fi impuse cu dare într'o măsură gradată, plătindu-se cu atât mai mult cu cât venitul este mai mare. Taxele accesori și globalul se vor șterge.

Impunerile se vor face numai la trei ani odată, nu an de an, ca acuma, pentru ca viața economică să poată progresa și pentru ca să se cruțe uriașele cheltuieli împreunate an de an cu comisiunile de impunere.

Averea statului va trebui să se administreze în așa fel, ca ea să poată aduce în vistieria țării an de an un beneficiu curat de cel puțin două la sută. Se va întocmi în acest scop înainte de toate un inventar amănunțit și precis al tuturor bunurilor statului și se va studia de comisiuni speciale felul de exploatare și rentabilitatea fiecăruia. Comisiunile care vor administra bunurile vor fi răspunzătoare de realizarea beneficiului minimal de 2 la sută. Din administrarea rațională a bunurilor statului va trebui să se realizeze anual mai multe miliarde de lei, care se vor putea întrebuința numai pentru lucrări publice și de refacere a țării. În acest fel credem că șomajul va înceta cu desăvârșire și circulația de sânge a țării se va face iarăși în cele mai normale împrejurări.

7.

Apărarea națională.

Statul român în hotarele lui de astăzi cuprinzând aproape totalitatea neamului nostru, este un stat național

cu idealurile de expansiune aproape complet înfăptuite, care nu mai ridică revendicări teritoriale față de nici unul dintre vecinii săi. Astfel pentru viitorul apropiat ostirea țării trebuie să se adapteze acestui principiu și în consecință ea se va reorganiza în așa fel, în cât să poată face față ori când ori căruia atac străin care ar primejdi integritatea hotarelor noastre. Se va perfecționa astfel utilajul tehnic al armatei, ridicându-se el la nivelul utilajului oștirilor celor mai puternice.

În ceea ce privește serviciul militar propriu zis, acest program radical îl preconizează egal pentru toți fiii țării, la cel mult 12 luni, în care timp recruții vor putea să-și însușească pe deplin cunoștințele de luptă în războiu. Soldații vor putea fi întrebuințați în timpul serviciului de 12 luni și la lucrări tehnice care servesc la apărarea națională, cum sunt drumurile de cale ferată, șoselele, podurile și așa mai departe. În timpul serviciului militar soldații vor trebui să fie bine hrăniți și bine îmbrăcați.

8.

Administrația Județeană.

În temeiul reformei electorale și parlamentare de care vom vorbi mai târziu, administrația propriu zisă va suferi schimbări foarte mari. Astfel comuna, plasa și județul vor fi tot atâtea unități administrative care se vor administra sub conducerea câte unui reprezentant al statului, prin consiliile lor proprii.

Acești reprezentanți ai statului sunt în comune rurale notarii, în plăși pretorii, în comune urbane și în municipii primarii, iar în județe prefectii. Toți aceștia vor fi funcționari numiți și nu aleși și ca atare plătiți de către stat, nu de către comună, comunele având a plăti numai delegațiile consiliilor alese.

După cum conducătorul comunei este notarul, al plasei pretorul, tot astfel și județul are în fruntea sa pe prefect. Prefectul însă nu va mai fi un reprezentant politic al guvernului ca până acum, ci un executor al hotărârilor consiliului județean. Astfel el va putea fi lipsit de mandatul lui de prefect nu numai de guvernul care l'a numit, ci și de consiliul județean, dacă în sarcina sa se vor găsi fapte penale sau dezonorante. Puterea de control a prefectului nu se va întinde numai peste serviciile administrative din județ, ci și asupra tuturor celorlalte organe ale guvernului. Astfel, de pildă, prefectul va trebui să îndrume și să controleze și administrația financiară cu toate percepțiile ei, consilieratul agricol, agenții sanitari, inspectoratul școlar, și așa mai departe, în afară de magistratură și armată. Prin lărgirea drepturilor prefectului se urmărește conducerea unitară de județ, pentru ca ori ce plângere sau cerere cetățenească să poată fi soluționată de către conducătorul județului.

Pentru ca să se țină în cea mai largă măsură seamă de aceste nevoi și pentru ca ele să poată fi cât mai real cunoscute, se cere ca toți funcționarii de pe teritoriul județului, inclusiv magistrații și prefectul să fie recrutați din fiii respectivului județ. Fiii altor județe pot ocupa funcțiuni de stat într'un județ oarecare numai pe lângă aprobarea specială a consiliului județean și numai când pentru funcția solicitată nu s'ar găsi candidați din județul respectiv.

9.

Viața economică și financiară a satelor.

Scopul de căpetenie al unei bune guvernări trebuie să fie ridicarea economică a plugarilor și ușurarea grelelor sarcini, cu cari luptă țărănimea din toate părțile țării. De aceea, pe lângă măsurile de ordin politic, fiscal și admi-

nistrativ, un program radical agrarian trebuie să iei măsuri radicale și în ceea ce privește viața economică și financiară a satelor noastre. Astfel programul nostru economic prevede organizarea de cooperative pentru desfacerea produselor agricole în fiecare comună, pentru ca fiecare plugar să găsească o cât mai mare rentabilitate în munca și osteneala sa. Pe de altă parte pentru a pune capăt speculei nerușinate ce se face cu țărâtimea noastră de către negustorii de prin orașe, înțelegem să cerem înființarea de oficii comerciale de stat, cari aprovizionează pe plugari cu toate mărfurile de care au ei lipsă. Intre cooperativele de desfacere și aceste oficii comerciale va fi o legătură foarte strânsă, ajutându-se ele reciproc întru îndeplinirea misiunii lor.

10.

Învățământul, viața religioasă și starea sanitară a satelor.

Învățământul de ori ce grad trebuie să fie în general nu numai obligator și gratuit, pentru ca fiii plugarilor cari au însușiri alese și aplicațiuni pentru știință să nu fie împiedecați a străbate întreaga scară a învățământului, până la universitate. Se va avea totuși o nespus de mare grijă ca să se îndrume fiii de plugari mai ales spre învățământul practic, pentru ca încetul cu încetul toată negustorimea și meseriașii din orașele noastre să poată fi recrutați din fiii de plugari.

În ceea ce privește viața religioasă, înțelegem ca preoții să fie plătiți de stat într'un chip cu totul mulțumitor. În schimbul acestei plăți ei vor trebui însă pe viitor să-și pună toată puterea lor de muncă în slujba țării, îndeplinind pe lângă funcția de preot și alte însărcinări potrivite cu chemarea lor. Înțelegem astfel ca fiecare preot să aibă destule cunoștințe medicale, pentru ca el să fie în măsură a da în cazuri de boală și nenorociri, grabnice aju-

toare sătenilor, înlocuind astfel pe agenții sanitari de astăzi. Indatoririle acestea preoții sunt obligați a-le face bine înțeles fără nici o plată. Tot asemenea fără plată vor fi îndatorați să prestele și serviciile obligatoare în legătură cu viața religioasă, cum sunt botezul, cununia, spovedania și înmormântarea. Remunerării deosebite preotul va putea cere dela credincioșii săi numai pentru servicii speciale, neobligatoare, cum sunt feștaniile, pomenirea morților și alte slujbe bisericești de felul acestora.

Punctul de vedere arătat față de preoțime, îl susținem și față de celalalt factor cărturar de pe sate, și anume față de învățătorime. Ca și preoții, învățătorii rurali vor trebui să se preocupe în afară de școală și de alte nevoi ale plugarilor. Ei vor fi astfel în mod obligator îndrumătorii lor în chestiuni culturale și economice, fiind deasemenea plătiți pentru munca lor în chipul cel mai echitabil.

Indrumate în acest fel de preoții și învățătorii lor, satele noastre vor putea lua în scurtă vreme o înfățișare cu totul nouă, ajungând plugarii la roșturi înfloritoare și într'o stare higienică neasămănat mai bună de cât cea de astăzi.

11.

Reforme judecătorești.

Pentru a împăca micile neînțelegeri dintre săteni, notarul comunal și primarul vor trebui să fie investiți și cu atribuții de judecător, ca primă instanță rurală. În acest scop la sediul fiecărui notariat se va ține pe săptămână câte-o zi de judecată, cu care prilej se vor judeca neînțelegerile despre care au fost înștiințați mai dinainte primarii sau notarii. Notarul și primarul vor judeca aceste procese împreună, luând procese verbale și dând părților în scris hotărârile. Părțile nemulțumite cu aceste hotărâri vor putea face apel la judecătoriile de plasă, unde procesele vor fi judecate de magistrați.

În procese penale suntem de părerea, că statul trebuie să pună la îndemâna cetățenilor cu venituri mai mici de optsprezece mii lei anual, apărători din oficiu, cari întocmai ca și procurorii, vor face parte din corpul de magistrați.

Pentru ca justiția greoaie de astăzi să poată fi mai sprintenă, adică pentru ca procesele să nu mai țină cu anii, va fi înmulțit numărul judecătorilor, iar procedura simplificată. Ori ce proces, în cel mult un an va trebui să ajungă desbătut de toate instanțele, spre a se putea judeca definitiv. Excepție dela această regulă vor face numai procesele mari și complicate, pentru judecarea cărora se vor institui tribunale speciale regionale, pentru 4—5 județe câte unul. Aceste tribunale vor desbăte însă numai procesele îndrumate în fața lor de către celelalte tribunale ordinare.

12.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Punctul de vedere față de minoritari.

În țara noastră, alături de noi românii, care am întemeiat și susținem țara, mai trăesc, ca în ori ce altă țară de pe fața pământului, și neamuri de altă limbă și de altă lege, decât a noastră. Aceste neamuri se numesc pe scurt minoritari, subț care cuvânt înțelegem pe unguri, evrei, sași, ruși, bulgari, ucrainieni și așa mai departe. Trăind toate aceste neamuri într'o măsură mai mare sau mai mică între hotarele țării noastre, se cuvine, ca statul românesc să aibă față de ele o politică bine hotărâtă, pentru ca ele să știe la ce se pot aștepta dela noi, iar noi să știm ele ce ne datorează.

Stând pe punctul de vedere că întreaga noastră organizație de stat trebuie să se schimbe radical, în chip firesc nu putem de cât tot pe acest punct de vedere să stăm și în ceia ce privește drepturile și datorile neamurilor minoritare.

Vrem, prin urmare, ca în România să propășească în viața lor economică și culturală în tocmai așa și neamurile minoritare ca și noi românii, pentru că propășirea tuturor cetățenilor determină propășirea întregii țări.

De aceea, noi credem, că legea trebuie să fie deopotrivă sfântă pentru toți cetățenii țării, fără deosebire de neam și credință. După cum această lege însă, trebuie să ocrotească de-o potrivă pe toți cetățenii, tot așa ea trebuie să-i și pedepsească cu toată asprimea pe aceia, care uneltesc împotriva statului și încearcă să dea naștere la vrăjmașie, tulburări lăuntrice și la războaie cu alte țări.

Neamurile minoritare atâta vreme cât lucrează spre binele și înflorirea acestei țări, — trebuie să se bucure în tocmai așa de toate drepturile ca și noi românii. Ele vor putea astfel să aibă în limba lor școli, biserici, gazete, teatre și alte instituții culturale. Pot tot asemenea în limba lor să vorbească în fața instanțelor judecătorești, în administrație și în fața autorităților de orice natură, dacă acestea sunt pe teritoriul unui județ locuit în cea mai mare a lui parte de o minoritate oarecare. În astfel de județe statul trebuie să îngrijească ca toți funcționarii săi, pe lângă limba română să cunoască și limba respectivei minorități.

13.

Legăturile cu țările străine.

În ceea ce privește legăturile noastre cu statele străine, suntem pentru cea mai deplină înțelegere, prietenie și împreună lucrare cu toți vecinii noștri, precum și cu statele îndepărtate. Pornind dela punctul de vedere, că războaiele sunt pentru omenire o nenorocire și că ceea ce aceste războaie strică într'un an doi, nu se poate îndrepta nici în zece-douăzeci de ani, — suntem potriviți dușmăniilor dintre state și războaielor, căci popoarele nu mai așa pot înflori, dacă

trăesc unele cu altele în pace și statele numai în liniște și prin muncă pot clădi desăvârșita fericire a omului, ceea ce trebuie să fie ținta de căpetenie a tuturor străduințelor politice din ori ce țară.

14.

Schimbarea constituției.

Guvernările ce s'au perindat la noi în țară dela unire încoaci, au dovedit, că statul are lipsă de anumite reforme, fără de care el nu va putea fi îndrumat pe calea propășirii. Aceste reforme însă nu se pot înfăptui atâta vreme, cât constituția de azi rămâne neschimbată. De aceea credem de-a noastră datorie, de-a lupta din răspuțeri pentru a determina o schimbare a constituției, care va trebui să fie pusă de acord cu vremurile nouă, pe care le trăim.

Aceste reforme vor trebui să fie puse în legătură în cel dintâi rând cu legiferarea pedepsei cu moartea, care la noi în țară lipsește și apoi cu întocmirea unei noi legi electorale și a schimbării ființei parlamentului.

Vom arăta în cele ce urmează cum înțelegem înfăptuirea reformelor de mai sus și de ce le credem neapărat trebuincioase pentru viitorul țării.

15.

Pedeapsa cu moarte.

Țara noastră este una dintre puținele state din lume, în care pedeapsa cu moarte nu se cunoaște. Datorită acestei împrejurări, cele mai grozave fărădelegi, ca tâlhăriile împreunate cu omoruri, furturile din visteria țării și șpionajul împreunat cu trădarea, care în alte țări se pedepsesc cu moartea, — la noi se pedepsesc numai cu închisoarea și din pricina aceasta ele s'au înmulțit în chip groznic.

Ceea ce-i pricinuieste țării cele mai mari neajunsuri, este fărâdelegea săvârșită de către deregătorii, cari împlântă mâinile până în coate în banul obștesc. Câți miniștrii, deputați și înalți deregători nu și-au făcut averi uriașe pe cale necinstită, fără ca să li-se fi clătinat măcar un fir de păr din cap! Chiar dacă unii sau alții au fost prinși și dovediți, ei au fost închiși câțeva vreme și apoi eșind din închisoare, au început să ducă zile dalbe, având avere destulă.

Credința noastră este, că pentru hoțiile de bani obștești, și pentru cei ce-și fac averi de pe urma situației lor politice, închisoarea nu-i pedeapsă îndeajuns de aspră, pentru a le pune capăt, căci năravul acesta așa nu se poate stârpi. Iar atâta vreme, cât banul obștesc nu ajunge în deplină siguranță și sfânt, ca nimănui să nu-l fure, — lucrurile nu se poate îndrepta. Inzadar spun aproape toate partidele politice, că fac legea controlului averilor, căci hoțiile din visteria țării nici legea aceasta nu le va împiedeca.

Singurul mijloc pentru a pune pe totdeauna capăt furării banului obștesc și îmbogățirii pe spinarea țării, este pedeapsa cu moartea. În ziua, în care numai două-trei pedepse de acestea se vor da, visteria țării nu va mai fi goală și banii storși din sudoarea cetățenilor vor fi întrebuițați așa cum trebuie, ceea ce va aduce apoi cu sine o îmbunătățire pe toată linia.

16:

Schimbarea legii electorale și a filinții parlamentarismului.

Neajunsurile legii electorale de azi.

Legea electorală de acum, despre care se spune, că se întemeiază pe votul universal, egal și secret, nu corespunde nici pe departe cu nici una din cerințele universalității, egalității și secretului votului.

Alegerile cele multe săvârșite dela unire și până astăzi au dovedit în nenumărate rânduri, că sute de mii de alegători sunt nepăsători în fața alegerilor și nu iau la aceste parte, mai cu seamă pentru două motive și anume: fie că sunt împiedecați, fie că nu au încredere în nici unul din partidele de azi. Imprejurările acestea fac, ca parlamentul să nu reprezinte în chip sincer și credincios oglinda curată a voinții obștești, căci dacă toți alegătorii țării și-ar putea arăta nestânjeniți vrerea lor politică, apoi de bună seama rezultatele alegerilor și înfățișarea parlamentului ar fi cu totul alta, de cât aceia, pe care am văzut-o până acum. Nu ne ocupăm momentan mai pe larg cu împrejurarea care face pe mii și mii de alegători să steie nepăsători în fața alegerilor și să nu meargă în fața urnelor de votare. Toți aceștia au pentru nepăsarea lor o mare scuză și anume aceia, că nu mai cred în partidele, cari le-au cerut voturile și cari pe urmă nu și-au împlinit nici una din făgăduielile făcute lor.

Cu totul din alt punct de vedere trebuie să privim însă pe acei alegători, cari sunt scârbiți, că aleșii lor n'au putut intra în parlament, în urma întocmirii greșite a legii electorale, sau pentru faptul, că voturile lor au fost pur și simplu furate. Principiul universalității votului este astfel adânc știrbit, deoarece după acest principiu fiecare cetățean ar trebui să se poată folosi în chip real de votul lui și ca voturile date să fie în orice împrejurare luate în seamă și nu furate sau în alt chip nimicite. Programul unui partid radical, prin principiile pe care le pune la temelie unei noi legi electorale, face cu putință, după cum vom arăta mai jos, ca să fie considerată și voința celui mai mic număr de voturi.

Al doilea meajuns al legii electorale de astăzi este, că votul nu-i egal. Egalitatea anume ar cere ca fiecare cetățean să aibă un singur vot, ceea ce în împrejurările de azi și pe lângă sistemul nostru electoral în ființă nu se realizează, deoarece un mare număr de cetățeni au două

și trei voturi chiar. Astfel cetățenii dela patruzeci de ani în sus au câte două voturi, unul pentru cameră și altul pentru senat, iar profesorii universitari, consilierii comunali și județeni și membrii din consiliile camerelor de comerț și de industrie și din cele ale camerelor de agricultură au câte trei voturi, dându-le lor legea electorală dreptul să aleagă și senatori aparte.

Egalitatea votului universal de astăzi este deci o minciună, care trebuiește cât mai grabnic curmată.

Cât privește secretul votului, acesta este numai o închipuire, căci așa cum se votează astăzi și dacă nu se știe precis care alegător pe ce partid anume a votat, se știe totuși sau se poate ști cu mare ușurință pe care partid s'au dat voturile comunei cutăreia sau cutăreia. Din faptul acesta pentru totalitatea alegătorilor dintr'o comună sau alta urmează fel și fel de neplăceri, căci guvernele fac tot ce le stă în putință ca să pedepsească pe acele comune cari și-au dat voturile pe partidele de opoziție.

Din aceste pricini un partid radical trebuie să schimbe cu desăvârșire și legea electorală și ființa de azi a parlamentului.

* * *

Să nu se mai facă pe viitor atâtea alegeri ca acum ci numai una singură, la cinci ani odată. Această alegere să fie alegerea comunală prin care se alege consiliul comunal, și care trebuie să fie și temeliea ființei parlamentare.

Iată cum ne închipuim lucrul acesta cu putință:

Consiliul fiecărei comune alegându-se de către toți cetățenii alegători ai acelei comune, va fi și în fapt, nu numai în teorie, oglinda cea mai curată a voinții alegătorilor, căci aceștia își vor putea da voturile lor în deplină cunoștință a oamenilor, pe care vor să-i aibă în fruntea lor și nu pe reprezentanți de ai partidelor politice aduși din locuri necunoscute și pe care cetățenii alegători de cele mai multe

ori nu-i cunosc nici după nume măcar. De aceea voința arătată în comună trebuie să fie reprezentată și în parlament.

Aceasta se va putea face în următorul chip:

Consiliul comunal ales prin votul sătenilor va desemna din sânul său doi reprezentanți în consiliul de plasă, care va administra plasa cu ajutorul pretorului. Fiecare consiliu de plasă va trimite la rândul său și el din sânul său câte doi reprezentanți în consiliul județean, care se va compune astfel dintr'un număr de membrii de două ori mai mare, de cât este numărul plășilor fiecărui județ. Acești consilieri județeni vor fi astfel recrutați cu toții numai din rândurile plugarilor și vor forma covârșitoarea majoritate a fiecărui consiliu județean. Acum la rândul lor consiliile județene vor alege și ele câte doi reprezentanți pentru parlament și aceștia vor fi deputații plugarilor din respectivul județ.

În parlamentul țării vor fi trimiși astfel în total 144 de deputați de ai plugarilor, care vor forma o majoritate covârșitoare, ceea ce este foarte drept, dacă ținem seamă de faptul că numărul alegătorilor plugari în țara noastră este de cel puțin cinci-șase ori mai mare, de cât este numărul alegătorilor din alte tagme.

Cum însă în țară mai sunt și alți locuitori de cât plugari, ca de pildă advocați, doctori, ingineri, profesori, preoți, învățători, funcționari particulari, fabricanți, negustori, muncitori de fabrici și așa mai departe, — e cu cale ca și aceștia să-și aibă în consiliile județene și în parlament reprezentanții lor. De aceea suntem de părere că toate aceste tagme, — întrucât ele reperzintă cel puțin cinci la sută din locuitorii unui județ, — trebuie să aibă dreptul a trimite amăsurat numărului lor reprezentanți atât în consiliul județean cât și în parlament, iar consiliile orașelor reședință de județ se vor forma în cea mai mare parte din reprezentanții lor. Pe acești reprezentanți îi vor alege însă numai membrii respectivei tagme și nu și plugarii.

Orașele cu municipiu, adică orașele care au cel puțin cam 100 de mii de locuitori, nu vor avea nimic comun cu județul, pe teritoriul căruia se găsesc și își vor trimite reprezentanții lor în parlament deosebit de acesta.

Tot astfel vor face și tagmele care reprezintă mai puțin de cinci la sută din locuitorii unui județ. Acestea vor trimite însă reprezentanții lor numai în parlament și anume în măsura numărului lor față de totalitatea alegătorilor neplugari. De pildă, dacă advocații din întreaga țară reprezintă, să zicem trei la sută din numărul alegătorilor neplugari, atunci ei vor putea trimite în parlament tot trei la sută din numărul total al deputaților celorlalte tagme, care număr însă nu va putea fi mai mare decât este numărul reprezentanților parlamentari trimiși de județe.

În felul acesta parlamentul va putea să aibă cel mult douăzeci și patru de deputați și el va fi oglinda tuturor tagmelor și numai a acestora, iar nu a partidelor, care astfel s'ar desființa dela sine, căci nu vor mai avea în viața politică a țării nici un rost.

Deputații tagmelor felurite vor fi aleși, bine înțeles, numai de membrii respectivelor tagme, care vor trebui să se constituie în acest scop în **sindicate sau barouri**. Astfel reprezentanții advocaților în parlament vor fi aleși numai de advocați, cei ai negustorilor numai de negustori, cei ai preoților numai de preoți, cei ai muncitorilor de fabrici numai de muncitorii de fabrici, și așa mai departe.

Condiția ca o tagmă oarecare să aibă reprezentant în parlament ar fi numai aceea, ca respectiva tagmă să reprezinte cel puțin unu la sută din totalitatea alegătorilor neplugari. Tagmele care nu vor avea acest procent de alegători, nu vor rămânea însă nici ele fără de reprezentanți, căci acestea se vor putea uni între ele și astfel unite la un loc ele vor trimite de asemenea în parlament un număr potrivit de reprezentanți,

Care este marele folos al acestui sistem electoral și parlamentar?

Foloasele pe care le poate aduce pentru țară acest sistem electoral și parlamentar, sunt dintre cele mai mari. Întâiu și întâiu în parlament vor sta numai oameni de aceia, cari întrunesc în chip real conștiințământul tagmelor, pe care ei le reprezintă. Astfel partidele politice se vor nimici dela sine, căci ele nu vor mai avea nici un rol în viața politică a țării, pe care atât de mult au stricat-o și au otrăvit-o. Parlamentul va fi astfel adunarea oamenilor cinstiți, harnici și pricepuți, cari ne-având interese de partid și clientelă politică de mulțumit, vor putea lucra numai și numai pentru tagmele pe care le reprezintă și prin aceasta pentru propășirea țării și fericirea ei.

Prin faptul apoi, că alegerile parlamentare așa cum se fac ele astăzi, vor fi cu desăvârșire înlăturate, — țara va putea fi pe viitor ferită de prea mari frământări și sguduirii politice și va cruța toate acele sute de milioane de lei, care se cheltuiesc astăzi la fiecare alegere parlamentară, din visteria țării.

Mai presus de cât toate acestea însă, prin sistemul electoral și parlamentar radical sus arătat, se va asigura trăinicia parlamentului pe o durată de cinci ani și prin aceasta se va da putința unei munci rodnice și binefăcătoare, care nu va fi întreruptă mereu, ca acum.

Dar va mai aduce acest sistem electoral și parlamentar și un alt folos țării, și anume acela, că vor pieri de pe urma lui toate dușmăniile politice și naționale de astăzi, căci alegerea reprezentanților țării nu se va mai face după culoarea politică sau cea națională. Astfel județele locuite în cea mai mare alor parte de minoritari, vor putea ne-stânjenite trimite în parlament pe reprezentanții acelei naționalități, care locuște în majoritate județul respectiv. Acești reprezentanți vor fi însă bine înțeles plugari și nu politicieni de meserie de prin orașe, cum se întâmplă astăzi.

Principiul de naționalitate va fi astfel apărat în chipul cel mai desăvârșit și el se va oglindi precis și în reprezentarea tagmelor în parlament. **Chestiunea minoritară, care dă prilej la atâtea frământări astăzi, va fi astfel rezolvată temeinic prin programul acesta radical, căci acest program preconizează buna înțelegere între toți cetățenii țării, fără deosebire de neam, limbă și credință religioasă.**

Cum va funcționa după programul acesta radical administrația și parlamentul?

Neîngăduind nici un alt soi de alegeri, decât pe cele comunale la cinci ani odată, — consiliile comunale, de plasă, și județene nu vor putea fi dizolvate, decât atunci, când se va dovedi despre ele că au păgubit interesele bănești, sau că vor fi lucrat împotriva intereselor superioare de stat. Pentru ca însă reprezentanții comunelor în consiliile județene și în parlament să nu își facă de cap, lucrând pozitiv în îndrumările ce li s'au dat de autoritățile care i-au delegat, ei vor putea fi înlocuiți ori când. Astfel de pildă, dacă reprezentanții cutărui județ în parlamentul țării se vor dovedi oameni slabi, atunci consiliul județean, cari i-a trimis în parlament, va putea cu două treimi de voturi revoca mandatul lor de deputat și trimite în locurile lor alți reprezentanți. Acest lucru îl vor putea face în aceleași condițiuni și municipiile, precum și tagmele.

Autoritatea de stat în administrația țării va fi reprezentată prin funcționari administrativi, care vor fi numiți cu toții dela cel mai mic până la cel mai mare. Ei vor administra însă circumscripțiile lor administrative, sub controlul consiliilor alese, care vor funcționa pe lângă ei. Pentru abuz de putere sau delapidare de bani publici ei vor fi îndepărtați din slujbele lor, pedepsiți conform legilor și opriți pentru totdeauna de a mai ocupa funcțiuni publice.

Numirea guvernului precum și revocarea lui se va face exclusiv de către Majestatea Sa Regele. **Guvernul care**

capătă însă voi de neîncredere dela parlament, trebuie să-și deie numai decât abdicerea.

Parlamentul se va întruni la convocarea Maiestății Sale Regelui și a președintelui său, de cel puțin două ori pe an, la 15 Octombrie și la 15 Aprilie, în sesiuni scurte, de cel mult șasezeci de zile. Prin feluritele sale comisii el va putea ancheta activitatea de ori ce natură a guvernului, precum și activitatea ori cărui ministru în parte. El va lua în desbatere numai legi aduse în fața sa cu învoirea Maestății Sale Regelui, sau proiecte de legi cerute de cel puțin o treime din numărul deputaților.

Președintele parlamentului asistat de o restrânsă delegație parlamentară, va funcționa însă în anumite condițiuni și în restimpul când parlamentul este în vacanță. Președintele parlamentului va avea dreptul să participe la toate consiliile de miniștri.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cuvinte de încheiere.

Cetitorul, care a străbătut cu băgare de seamă cele scrise de noi până aci, poate cu ușurință desprinde din ele ținta, pe care o urmărim.

Vrem, înainte de toate, ca plugarii să câștige putere hotărâtoare în viața politică, vrem o ușurare a sarcinilor nespuse de grele, care apasă pe umerii lor, pricepere și dăstoinicie în cârmuirea țării, și o cinste desăvârșită în administrarea banului obștesc.

Biruința și înfăptuirea acestui program radical și mai țărănesc, decât a oricărui alt partid, atârnă însă în cea mai mare parte nu de puterile noastre, ci de voința și de puterea, cu care noi vom fi îmbrățișați și ajutați în lupta noastră politică de mulțimea mare a plugariilor.

De aceea:

**cei ce vreau să scape cu o zi mai degrabă țara de ne-
căzuri și pe ei de sărăcie, — să se facă apostolii crezului
nostru politic mărturisit în această carte și să-l răspân-
dească pretutindenea, organizând pe săteni în tabere luptă,
toare pentru izbăvirea neamului.**

Felul cum trebuie făcute aceste organizații, — îl arătăm
în rândurile ce urmează.

PARTEA III.

Propaganda politică și organizarea sătenilor.

1.

BCU Cluj / Central University Library Cluj Insemnătatea propagandei politice.

Ce însemnează propaganda politică, o va înțelege fiecare cetitor din următoarele lămuriri, pe care le dăm asupra partidului național-socialist al lui Hitler din Germania.

Acest partid a fost întemeiat înainte cu zece ani, de un grup de șapte prieteni, dintre cari cel mai destoinic și totodată și făuritorul programului, era un mic funcționar cu numele Adolf Hitler.

Când pentru întâia oară programul radical alcătuit de Hitler a fost cunoscut, lumea germană nu i-a dat aproape nicio însemnătate, fiindcă nu credea în putința înlăturării lui. Acest fapt însă pe Hitler nu l-a descurajat, ci dimpotrivă l'a îndârjit și mai mult și a început să-l facă cunoscut, pe toate cărările, printre toți cu care se întâlnea, în drum, în tren, la un pahar de bere sau la biserică.

Cu o stăruință de fer, încetul cu încetul programul s'a făcut astfel cunoscut în cercuri tot mai largi și după un

an de zile partidul alcătuit de Hitler număra vreo 2000 de luptători. Atunci Hitler a scos o gazetă și a început să facă cunoscut programul său și cu ajutorul tiparului, răspândindu-l în cercuri și mai largi.

La sfârșitul celui de-al treilea an partidul național-socialist sau hitlerist, cum i se spune, număra astfel 40 de mii de membrii, ca apoi, în vara anului acesta, când el a împlinit zece ani, să ajungă la aproape 14 milioane de membrii, prin ceea ce a ajuns deodată cel mai puternic partid politic din țara nemțească.

Ce se desprinde de-aici?

Că puterea unui program politic, este în funcție de propaganda ce se face pentru el.

Dacă așa dar programul, pe care l'am arătat noi în cele scrise până acum și care, repetăm, singur poate mântui țara și poporul de sărăcie, va fi îmbrățișat cu căldură, cu tărie și cu credință de plugari, — și dacă în fiecare comună măcar doi-trei plugari se vor găsi, ca să se pună cu trup și suflet în slujba crezului politic de noi mărturisit, — atunci biruința programului nostru radical și țărănesc este ca și câștigată, căci el va trebui să se înfăptuiască, în cea mai scurtă vreme!

2.

Cum să se facă propaganda politică.

Propaganda politică trebuie să fie făcută de prietenii crezului nostru politic în felul următor:

Ori de câte ori și oriunde vor fi întruniți doi-trei sau mai mulți oameni la un loc, ei să aducă vorba de frământările politice din țară și s'arate cum vor putea mai bine înțelesul programului desfășurat de noi în această carte. Să spună apoi cu tărie și cu credință, că în vremeace programele altor partide sunt numai jumătăți de programe, care

nu pot da niciun rezultat bun pentru plugarii noştri, — acest program radical al nostru este în întregime făcut numai şi numai spre binele plugarilor, pentru a-i face pe ei stăpâni poliici în ţară şi a-i scăpa de sărăcie şi de nedreptăţi.

Lucrurile acestea să nu ostenească a le povesti chiar şi de zece şi de o sută de ori, până când ele vor fi pe deplin înţelese şi de cel din urmă plugar din sat.

Când într'o comună se vor găsi 10—20—30 sau mai mulţi oameni, cari să creadă în izbăvirea programului nostru, atunci cel ce-a făcut propaganda să-i chieime pe credincioşii săi la un sfat şi să-i organizeze în comitet, alegându-se dintre cei de faţă un preşedinte, doi vice-preşedinţi, un secretar şi un casier şi făcând despre această alegere un protocol, în forma următoare:

BCU Cluj / Central University Library Cluj
PROTOCOL.

Noi, subsemnaţii, întrunindu-ne astăzi
în comuna, ne-am constituit în organizaţie
politică comunală, şi ne-am ales preşedinte pe
vicepreşedinţi pe, secretar pe şi casier
pe

Făgăduim că luptăm în orice împrejurări pentru biruinţa
programului nostru, pentruca să scăpăm ţara de ticăloşi
şi de hoţi şi plugărima de sărăcie.

Semnat de noi următorii:

* * *

Acest protocol să-i se trimită d-lui Dr. Sebastian Bor-nemisa la Cluj, la redacţia gazetei „Lumea şi Ţara”, unde el se va păstra şi de unde apoi organizaţiile vor primi îndrumări nouă.

3.

Organizarea partidului.

Când vor fi organizate un număr mare de comune din fiecare județ, atunci se va purcede la organizarea pe județ. Un delegat al nostru sau chiar noi vom ținea câte-o adunare în fiecare plasă, cu care prilej se va alege întocmai ca la comună, un comitet de plasă. După organizarea plaselor, tot în acest fel, se va purcede și la organizarea județelor prin alegerea comitetelor județene.

În toate aceste comitete numărul cel mai mare de membrii va fi recrutat din sânul plugarilor, pentru că tăria partidului pe ei trebuie să se razime.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

De ce este trebuință de organizare.

Organizarea în comune, plăși și județe trebuie să se facă nu numai pentru ca programul să poată fi cât mai bine răspândit, ci și pentru ca în alegeri să putem eși biruitori.

Comitetele alese sunt astfel tot atâtea mici parlamente, care vor hotărî atunci când va veni vremea, asupra tuturor celor ce trebuie să se înfăptuiască în comune, plăși și județe. Din rândul comitetelor se vor alege primarii, consilierii comunali, consilierii județeni și comitetele vor avea cuvânt și în staverirea candidaților de deputat.

Între comitetele comunale și județene va fi astfel o neîntreruptă legătură și legătura aceasta se va ținea fie prin circulări trimise președinților comunali, fie prin gazeta „Lumea și Țara”, care va trebui să fie cetită astfel cu sfîntenie în fiecare săptămână și în fiecare comună, în cât mai multe exemplare.

Indemn la luptă și la frăție.

Isprăvind lămuririle pe care le-am avut de dat în legătură cu programul nostru politic, și cu organizarea celor ce vor să ne ajute la înfăptuirea cât mai neîntârziată a unei Românie nouă și fericită, nu ne mai rămâne altceva, decât să îndemnăm pe toți, care cetesc rândurile noastre, ca să se înșiruie printre luptătorii crezului ce l-am mărturisit și să-l răspândească, așa dupăcum am arătat în cartea aceasta, în cercuri cât mai largi.

Toți, care stau cu credință în jurul steagului nostru, trebuie să știe, că lupta noastră mai curând sau mai târziu va duce la izbândă și atunci toți cei ce-au luptat alături de noi, vor avea dreptul la roadele biruinții.

Și până când să biruim însă, cei ce luptăm pentru crezul nostru comun, trebuie să fim ca frații și să ne ajutăm unii pe alții, în toate necazurile noastre, fie cu sfatul, fie cu fapta.

Dacă toți cei ce luptăm vom fi pătrunși în sufletul nostru de acelaș gând și de toate îndemnurile aci date, — apoi în scurtă vreme vom fi un mănunchiu de oameni atât de puternici, încât nimeni nu ne va mai putea sta în cale și nimic nu ni se va mai putea împotrivi, ca să făurim o **Românie nouă și fericită!**

Cluj, 18 August, 1932.

DR. SEBASTIAN BORNEMISA

Directorul gazetei „Lumea și Țara“
